

Ата-анагъа яхшы болмакъны гъакъында

Аявлу дин къардашларыбыз! Дюнъяланы девлети, байлыгы – аталардыр. Гёзле-рибизни ярыгы, юрегибизни сёнмейген гюлю, ожакъларыбызны чырагы, берекети, озокъда, аналардыр.

АРСЛАН ГЪАЖИ МОЛЛАЕВ,
ЯХСАЙ ЮРТНУ ИМАМЫ

Бизин дюнъягъа чыгъаргъан, къысгъа гече къыркъ тамурдан сют берген, яхшыбыздан сююнеген, яманыбызгъа къайгъырагъан, авлетлери саялы жанын да – къанын да берме рази кимлердир? Озокъда, аналар. Муна, шу затланы барын да биле туруп, ата-ананы къарсалатмагъа, оланы гёнгюн бузмагъа ярамы? Озокъда, ярамас. Шо саялы да ата-анагъа яхшы болмакъ, оланы гёнгюн алмакъ, оланы абурламакъ, сыйламакъ – бизин аслу борчубуз болуп токътай. Бизин Аллагъны алдында да оьр этеген, даражабызны да артдырагъан зат – ата-анагъа яхшы болмакъдыр. Аллагъу таала сыйлы болгъан Къуранда булай айта (маънасы): «Сени Есинг буюрду Оьзюнден къайры дагъы затгъа къуллукъ (ибадат) этмесин ва ата-анагъа яхшы болсун», – деп (сура «аль-Исраъ», 23-24-нчю аятлар). Башгъа Къуран аятда Аллагъу таала булай айта (маънасы): «Мен инсангъа ата-анасына яхшы болсун деп буюрдум». Аллагъу таала дагъы

да айта (маънасы): «Магъа да шюкюр эт ва атанг-ананга да шюкюр эт» (сура «Лукман», 14-нчю аят).

Къарагъыз къардашлар, Есибиз Аллагъу таала Оьзюне шюкюр эт деп буюргъан

сонг, атанг-ананга да шюкюр эт дей. Мунда ойлашма кеп уллу зат бар, къардашлар! Оьзюне эт шюкюр этдирип, ата-анагъа да шюкюр этдирегенлик кеп уллу аламат.

4 БЕТ

АБУРЛУРАП

Юртда болгъур адам

Талайлыланы дини, Ислам динни, бу дюнъягъа Аллагъу таала Оьзю йиберип, Мугъамат Пайхаммар ﷺ яйгъан. Ислам динни кюрчюсю – сыйлы Къуръан. Сыйлы Къуръанны халкъгъа маънасын айтып, англатып билеген адамлагъа алимлер деп айта. Шо алимлер Къуръан шариат айтагъан кюйде иш юрютелер. Муна, шолай Къуръан айтагъан кюйде, кеп йылланы узагъында шариат ёлну юрютуп турагъан Уллубийавулну имамы Телей гъажи Къазыхановну гъакъында оьзюм де язмагъа токъ-ташдым.

БЕТ 4

ИЛМУ

Толубойсынывдагъы рагъатлыкъ

Билигиз, къулну янындан этилеген лап пис гьюрметсиз – шо Къудратны Есине къаныгъывлу кюйде бир затны тилев. Неге туюл, Яратгъаныбыз шолай ялбарывну кютегенде, кёбюсю гезиклерде къулда кеп сынавлу къыйынлыкълар арагъа чыгъа, шолар да кеп сынавлу талчыкълар ва рагъатсызлыкълар тувдура. Шо заман къул Есибизге эни этилген савгъатдан арчымакъны тилей. Эгер Къудратны Еси Аллагъны алдында инсан, оьзюню уялчанлыгъын гёрсетип, бир зат да тилемесе, шо заман Есибиз, Оьзюню къулун таъмин этип, ол гёзлемегенден де кепню берер. Шогъар гёре Къудратны Еси Аллагъгъа багъып этеген тилеклерде къаныгъывлукъ гёрсетмесе яхшы, тек шо янгыз оьзюне байлавлу этилеген ялбарывлагъа тие, башгъалагъа тиеген якъда этилеген тилеклеге байлавлу болуп буса, къадагъа этилегенге геч зат ёкъ.

Бир-бирде яхшылыкълар сынавларда яшырылап бола, сынавлар буса, яхшылыкъларда яшырыла. Шолай, эгер биз яхшылыкъланы яшыртгъын маънасына тошюнме къаст этсек, шоларда кеп санавда балагълар табарбыз.

6 БЕТ

АГЪВАЛАТ

Ислам дин ва ёл юрюшню кьоркьунчсузлугъу

АГЪМАТ ГЪАЖИ КАХАЕВ
ДР-НИ МУФТИСИНИ ОРУНБАСАРЫ

Гъар гюн миллионлар булангъы адамлар автомобиллер булан ёл чыгъа, миллионлар булангъы адамлар, оьзлени къуллукъларына бармакъ учун, жамият транспортдан пайдалана.

Террор ишлер унутулмагъан

2 БЕТ

Есибизге разилик...

5 БЕТ

Толубойсынывдагъы рагъатлыкъ

6 БЕТ

Имам аль-Къазали юрекни сырларыны гъакъында

6 БЕТ

Террор ишлер унутулмагъан

1996-нчы йыл январь айда Дагъыстандагы Къызлар шагъарда болгъан террор ишге бу йыл 20 йыл тамамланды. Шо заманны ичинде янгы наслу оьсен, яшлар тувуп, уллу да богъан. Амма дагъыстанлылар шо вагъшилиликни унутмагъан ва эсден чыгъарма хыялы да ёкъ. Шолай, «Биз экстремизмге ва террорчулукъга къаршыбыз» деген чакъырыв булан республиканы ер-еринде жыйынлар оьтгерилди.

Къарабудагъент районда да шолай жыйын оьтгерилди ва ерли

адамлар шонда жагъ кюйде ортакъчылыкъ этди. Башында районну имамы Абдулла гъажи Гъажимоллаев де булан къарабудагъентлилер террорчу ва экстремизм ишлени гери урагъанны, айыплайгъанны ачыкъ этди.

Жыйында Абдулла гъажи бу агъвалатны агъамиятлыгъын ташдырды ва жыйылгъанланы бу масъалага немкъорай янашмакъдан сакъланмакъны гъакъында айтды. Бу вагъшилиликни ялыны гъар ожакъга гирмеге тарыкъмы дагъы, шону яманлыгъы, оьжетлиги ачыкъ болсун учун?! Шондан Аллагъ сакъласын!

– Бары да динлер алты затны аман сакълай, – деди Абдулла гъажи. – Шоляр: иман, къаркъара, гъакъыл, тухум-тайпа, мал ва менлик. Демек, бир динде де оьлтюрмеге, урламага, зиналыкъ этмеге, менлигине тиеген ишлени этмеге яратылмай. Шондан англашылагъан кюйде, вагъшиликлер этеген, террорчулукъну ва экстремизмни юртегенлер дин булан бир аралыгъы да ёкъ.

Зеленоморск юрдагъы мажлислер

Артагъы айны ичинде Къарабудагъент районну Зеленоморск деген юртунда агъамиятлы агъвалатлар болду, динни яйывуна багъышлангъан жыйынлар оьтгерилди. Дин якъдан ярыкъландырыв къатынгишилеге тиегени айрокъда сюндюре, неге тююл олар да эргишилерден артда къалмай, билим алмагъа, ваъза-насибатга тынгламага бола, гъатта билегенин тергемеге ярышлар оьтгермеге де имканлы.

Шолай, гъали-гъалилерде бу юртда Пайхаммарны ﷺ яшавуна багъышлангъан къатынгишилени арасында конкурс оьтгерилди. Бу ажайып ва пайдалы тиретге районну юртларындан гелген тиштайпалар ортакъчылыкъ этди, билимин де, Аллагъны Элчисини ﷺ яшавун билегенин де гёрсетди. Оланы гъарисине 15 ва 5 бал тартагъан онар сораулар берилди, жавапны да язып бермеге тийишли болгъан.

Конкурсну натижасында биринчи ерге Дёргели юртлу Саняет Ордуханова чыкъды. Минаханум Хидриева (Дёргели) экинчи болду. Зеленоморск юртлу Къыстаман Ибрагъимова буса, уьчюнчю ерге чыкъды. Ярышланы онгаргъанлар биринчи ерлени алгъанлагъа грамоталар ва савгъатлар берип, сюндюрдю.

Районда алдынлыкъны алгъан тиштайпалар Пайхаммарны ﷺ яшавуна багъышлангъан Магъачкъалада оьтгерилежек шолай конкурсда ортакъчылыкъ этмеге болажакълар.

Арадан узакъ заман гетмей Зеленоморск юртда тиштайпалар учун ругъ ярыкъландырыв мажлис де оьтгерилди. Бу жыйында республиканы тахшагъарындан гелген Дагъыстан муфтиятыны къатынгишилер учун ярыкъландырыв бёлюкде ишлейген тиштайпалар ортакъчылыкъ этди, ваъза-насибат этди.

Чыгъып сёлегенлени гъариси Пайхаммарга ﷺ бакъгъан сюювню гъакъында айтды, олай да намаз къыльвну оьр даражасыны гъакъында айтды. Бусурман тиштайпаны тыш гёрюнюшо де, къылыгъы да нечик болмагъа тарыгъы гъакъда айтылмай къалмады ва къатынгишилени арасында генг яйылгъан айтды-къуйтдуну авурлугъу эсгерилди.

Мажлисте ваъзалар мавлет охув булан аралаш этилди, артда буса жыйылгъанлар уллу дуа охуп битдирдилер.

Дагъыстан муфтисини китабын Шамхалда ахтара

Дагъыстанны муфтиси шайх Агъмат гъажи Абдулаевни «Благонравие праведников» деген китабы республикадан тышда белгиле болгъан. Кёбюсю белгиле адамлар ону гъакъында пикусун айтып, оьр багъа да берген.

Масала, Дагъыстан Бачшысы Рамазан Абдулатипов республиканы бары да бусурманларын бу китапны охумага, ону булан таныш болмагъа чакъыргъан. «Оьмюрюмню ичинде мен хыйлы асарлар охугъанман ва абурлу шайх Агъмат гъажи Абдулаевни бу китабыны гъакъында айта туруп, шо динни аслусун ачагъанны, адамлагъа тазалыкъ, оьр даражалыкъ ва гъакълыкъ берегенни ташдыраман. Бу китап булан таныш болмагъа болгъан гъар ким яхшы янгда альшынажакъ, ватанын сюеген ва оьзгелени оьмюрюм абурлайгъан болажакъ. Бу китап янгыз Ислам дин булан дазуланмай, бары да адамлар учун ортакъ байлыкъланы гъакъында да ата», – дей Рамазан Гъажимурадович.

«Благонравие праведников» деген китап охувчуланы агъамиятын тартажакъгъа мен шекленмеймен. Уьстевюне, шо янгыз бусурманлар учун тююл, жамиятга яхшылыкъ ёрайгъан, оьзюню къылыгъын къолайлашдырма сюеген гъар кимге де пайдалы болур», – дей республиканы Бачшысы.

Бу ёравлагъа къулакъасып, Шамхалдагъы 45 номерли орта школаны муаллимлери бу китапны охуп, ахтармага токъташды. Шо муратга етмек учун, бугюнлерде охув ожакъны ёлбашчылары, юртну имамы Рамазан гъажи Алиевни чакъырып, педагогика жамият булан ёлугъув оьттере.

Жыйылгъанлар оьсюп гелеген наслуну ругъкъылыкъ якъдан оьсдюремекни масъаласын ойгъа салды. Чыгъып сёлеген имам, оьзю де школа муаллимлер булан бир ишни этегенни айтды. Олар йимик, ругъани къуллукъчу да шамхаллы яшланы тарбиялавунда оьз къошумун эте, жагъиллени арасында ваъза-насибат сёз юрте, яхшылыкъ этмеге, къылыкъларын оьр даражалы этмекге, яман ишлерден сакъланмакъгъа чакъыра. Рамазан гъажи ташдырып айтгъан кюйде, адамланы тарбиялайгъанда инг аслусу оьз яшаву, ишлери, сёзлери булан уьлгю гёрсетмек. Шону булан бирче ич яшавун да камиллешдире туруп.

Ёлугъувну барышында эсгерилген китапны бирнчи башы охулду. Жыйылгъанлар токъташдыргъан кюйде, булай охуулар гъар ай оьтгерилежек.

Ата-анагъа гьюрмет этмекни гъакъында айтылды

Январь айны ахырынчы гюнлеринде Дагъыстан муфтияты Хасавюрт райондагъы ярыкъландырыв бёлюкню кълукъчусу Камил Шайххов Акъбулат юрдагъы орта школада ёлугъув оьтгерди.

Ол оьз сёлевюнде гъалиге лап агъамиятлы масъаланы бириси – ата-анагъа гьюрмет этивню гъакъында айтды. Олагъа бакъгъан абур-сый ва гьюрмет этив бир заманда да сыйлылыгъын тас этмес, неге тююл бугюн биз ата-анабызга нечик янашсакъ, тангала, шолайлыкъ авлетлерибизден

таба бизге къайтып да гележек. Ёлугъувда адамлар оьзлени нечик тутмагъа герекни гъакъында да айтды. Масала, дагъыстанлылар бусурман экенин унутмай айлана якъдагъылагъа гьюрмет булан янашмагъа герекни, абур-сый этмеге тарыкъны эсгерди.

Охувчуланы сорауларына жавап бере туруп, Камил Шайххов террорчулукъну къоркъунчулугъуну гъакъында айтды, интернетде бош заманын йибермекден, опуракъда тазалыкъны ва саламатлыкъны сакъланмакъны эсгерди.

Учредитель
Благотворительный фонд «Путь».
Газета печатается по согласованию и одобрению
Духовного управления
мусульман Дагестана

Редакционный совет
Председатель редакционного совета
муфтий РД
Ахмад-хаджи АБДУЛАЕВ

Главный редактор
Абдул-Азиз МИЧИГИШЕВ

Канонический редактор
Абдулла АДЖИМОЛЛАЕВ

Дизайн, вёрстка
Мухаммад МУСАЕВ
Иса ОМАРОВ

Менеджер
Абдусабир АХМЕДОВ

Газета зарегистрирована Федеральной службой по
надзору в сфере связи, информационных технологий и
массовых коммуникаций.

Свидетельство о регистрации ПИ № ФС 77-42079 от 24
сентября 2010 г.
Индекс 51325
При перепечатке ссылка обязательна.

Набрано и сверстано на компьютерной базе газеты
«Ас-Салам».
Отпечатано в ООО «Дом печати»
по адресу: пр-т Акушинского, 20.

Заказ № _____
Сдано в печать 1 февраля 2016 г. в 18:15
Тираж 2.000 экз.

Адрес редакции
367015, РД, г. Махачкала,
ул. Аскерханова 13а.

Телефоны:
Редакция: (8722) 51-85-22.
Подписка и доставка по г. Махачкале: 914-222.
по Республике Дагестан: 8-988-699-28-24.

E-mail: assalamweb@gmail.com;
www.assalam.ru

Ислам дин ва ёл юрюшню къркунчсузлугъу

1 « Шо девюр булан тенглендиргенде, буссагъатгы вакътиде республикада болуп тураган ёл-транспорт низамсызлыкъланы санаву артып тербей. Демек, гъар гюн биз ювукъ адамыбызны, кърдашыбызны, кърдашыбызны, хоншубузну тас этебиз. Эгер шо яшлагъа тие буса, къайгыгыны авурлугъу бир нече керен арта. Статистика гърсетеген кюйде, ёл юрюшню эсли ортакъчыларыны низамсызлыкындан ёлларда яшланы санларына болагъан зараланы масъаласы Дагъыстанда итти токътагъан. Шолай гетген йыл оьтген 8 айыны ичинде республикада яшлар булан байлавлу 135 керен ёл-транспорт низамсыз иш болгъан, шоларда 20 яш оьлген, гъакъылбалыкъ болмагъан 137 яш яралангъан.

Бизин арабыздан бирев де гъеч гишини сакъат этме, айрокъда биревню де оьлтюрме суймейгенине шеклик ёкъ, шолай болгъанда, биз автомобиль гъайдавгъа байлавлу правилоланы ва гърсетивлени сакълама герекбиз. Биз оьзюню халакъыны авадан кеп яны бусурманлар яшайгъан Республикада экенибиз гъисапгъа алып ёл-транспорт юрюшню низамыны масъаласы Исламда нечик салынагъаны билмек кеплеге пайдалы болур.

Ислам динни гезюнден къарагъанда, ёл юрюшню низамларын – правилоларын сакълав ёл юрюшню бары да ортакъчылары, шоланы арасында яв юрюйгенлер учун да борч гъисаплана: гъалиги Ислам динни бары да дин алимлери шо пикруну яны. Неге тюгюл, шо низамланы – правилоланы сакълав ёлларда болагъан гъар адамны аманлыкын болдурувгъа бакъдырылгъан, сакъламайгъанлыкъ буса, материал мал-матгъаны пуч этивге гелтирегенде йимик, сакъат этме де, гъатта оьлюмню къайгыгысын кьопдурма да бола.

Бизин динибиз гъарибизни яшавубузну якълайгъанны билебиз. Ислам динде адамны яшавун якълайгъан нормалар бар, ону яшавуна тохунагъанлардан сакълай, оьлтюрювню яда бир тюрлю заралны алдын ала. Пайхаммарны ﷺ гъадисинде булай айтыла: «Сен башгъалагъа зарал гелтирме ва башгъалар сагъа гелтирген заралгъа да чыда» (ибн Маджа, Даракутни етишдирген).

Бухари ва Муслим тапшургъан башгъа гъадисде булай айтыла: «Гъакъ герти бусурман – шо ону тилини ва ишлерини зараларындан башгъалар сакълангъан гиши».

Яни Пайхаммарны ﷺ гъадислери бизин айланабиздагъылагъа зарал гелтирме болагъан затлардан сакъланма чакъыра.

Ислам динде башгъа адамны да, оьзюню де оьлтюрювге къадагъа этиле. Оьзюню оьзю оьлтюрюв, башгъа адамланы оьлтюрюгенде йимик, Къуръанда айтылагъан кюйде, Ислам динге кършы бола. Къудратны Еси оьзюню-оьзю оьлтюрювню ачыкъ кюйде къадагъа этген (маънасы): «Оьзюню оьзюню оьлтюрювге буса да, ол шариатда бириси дюньядагъы болувун жагъан немде йибережек адам гъисапда къарала. Къудратны Еси инсанны оьзюне сужда кълмакъ ва яшамакъ учун ярата. Оьзюню яшавун къркъгъан адам, оьзюне оьмюр берген Къудратны Еси Аллагъны ачувун чыгъарагъан бола. Шариатны шо агъамиятлы муралы булан кълшышывлу гелегени йимик,

Ислам дин пачалыкъланы адамны аманлыкын якълайгъан законланы ва низамланы болдурмакъны борчлу этген. Гъар бусурман да шо законланы сакълама борчлу.

Шо ёрукълу агъамиятлы законлагъа сав дюньяда арив гёрюлеген ва къабул этилген ёл юрюшню правилолары-низамлары да гире. Шо правилолардан жамиятгъа пайда чыгъарма бажарыла. Шолар гъажатлы. Неге тюгюл, гъакъыкъатда шо правилоланы бузув, кёбюсю гезиклерде, къайгылы гъаллагъа гелтире. Адамлар, шогъар ва шогъар байлавлу ишлеге гёре шариатда гърсетивлер ёкъ деп ойлаша, тек олар янгъылыша. Ислам дин шариат адамланы яшавун сакълама, оланы мал-матгъаныны ва ш.б. сакълама чакъыра. Оьзюню машинини ва алда барагъан машинни арасындагъы мезгили сакъламайгъанлыкъ кёбюсю гезиклерде къайгылы гъаллагъа гелтире, тек шариат шолай гъалны къабул этмей. Шариат шолай ишге ёл бермей ва шону гери ура. Шогъар гёре ёл юрюшню правилоларын-низамларын ва шартларын сакълама герек.

Ёлларда болагъан хатабалагълар агълюню сакълайгъан нечесе адамны жаным кълшып, кьолларында сабийлер булан аз ананы кьойгъанмы? Артыкъ чалт гъайдавлар ёлларда нечакъы жагъил адамланы оьлтюрген? Ёллардагъы хатабалагълар, саппа-сав адамланы кьолларындан-бутларындан магърюм этип, сакъат болгъанланы, оьмюрюню тешек еси болуп йиберегенини аз гёргенбизми?

Дагъы да ГИБДД-ни статистикасына бакъсакъ, республикада ёлларда болагъан хатабалагъланы 50 процентини аслу себиби машинлени артыкъ чалт гъайдавлар, кършы гелеген машинлени алдына чыгъывлар, эсирип-ичип гъайдавлар булан байлавлу экенини гёрежекбиз. Эсиртеген ичкилени ичив яда башын манг этген оьзге тюрлю затланы кьоллап, шоланы кьоллап машин гъайдавну айтмагъанда, Ислам динде авур гюнагъ иш гъисаплана.

Шогъар байлавлу болуп, сыйлы Къуръанда булай айтыла (маънасы): «Гъей, муъминлер, эсиртеген ичкилер, хумар оюнлар, таш-бутпереслер, пал салывлар шайтанны насы гъисаплана. Шолардан арек туругъуз – сиз аман боларсыз» (5:90).

Олай да Пайхаммарны ﷺ эсиртеген ичкилени кьоллаву гери урагъан гъадислери де бар: «Эсиртеген бары да зат – хамр, гъар кълшы хамргъа буса къадагъа этиле» (Муслим етишдирген).

Ёлларда болагъан хатабалагъланы аслу экисини далиллери – шолар машинни бек чалт гъайдав ва кършы гелеген машинни алдына чыгъыв – маънасыз ва эдепсиз алгъасавлукъ, шолар да Ислам динде сёгюле. Гъадисде булай айтыла: «Алгъасавлукъ иблистен геле, сабурлукъ буса – Аллагъдан» (ат-Тирмизи етишдирген).

Аль-Бухари тапшургъан башгъа инамлы гъадисде Пайхаммар ﷺ булай айтгъан деп бар: «Тюзю, Аллагъ даим биз ойлашып ва сабур кюйде иш гёргенни сюе».

Автотранспортну ролун тутгъунча алдын адамлар шону бары да жаваплыгын англама герек, ва олар ёлларда хатабалагълар болмас не учун бары да затны этме герек. Расуллулагъ ﷺ булай айтгъан: «Сизин арагъыздан гъаригиз – жаваплысыз, ва сизин гъаригизден кимге жавалы болгъаныгъыздан сорав алынажакъ».

Шо жаваплыкъны аслу ягъына аталар жаваплы экенине шеклик ёкъ. Шо жаваплыкъ оьзлени уланлары законлагъа гърметли кюйде янашыву ругъунда, олар башгъаланы гъислерине ва ихтиярларына да абур этивню кълшадасында болма герек ва олагъа зарал этивден сакъланып оьссюн учун тарбиялама тарыкъ. Олай да аталар оьзлени уланларына машин гъайдавда къркунчсуз болувда да, демек чалт гъайдамаслыкъ да, ёл юрюшлени правилоларына-кълшаларына гърметли янашывда да яхшы уьлгю болма герек.

Ёл юрюшню низамыны гъакъында айта туруп, оьзлени ва оьзлени яшларыны яшавун къркунчлукъгъа салагъан яв юрюйгенлеге де тергев бакъдырма тюшегенни эсгерме сюен. Тийишсиз ерлерден орамланы къркып чыгъагъанда олар, оьзлени де, машин гъайдавчуланы да бек четим ва къркунчлу гъалгъа салар. Биз нечакъы суймесек де, Дагъыстанда шолай гъалгъа кеп керенлер шагъат болма тюшген. Шо да адамлар Къудратны Есини пурманларына сувукъ-салкъын янашагъанлыкъдан бола. Есибиз бизге булай айта (маънасы): «Оьлюмню излемегиз...» (2:195).

Ондан кълшы да, явлагъа оьтмек учун гёрсетилген ерлерден ёлну къркып чыкъма сюегенлени гёребиз, тек машин гъайдавчулар, оланы эс этмейли оьтуп гете, гъатта мишинни чалтыгъын сама аз этме кърмайлар. Шолай гезиклерде биз, бусурманлар, лап биз, шолай гезиклерде оьрде болма герекбиз, адилли кълшыкълы болуп, яв юрюйгенлеге ёл берме тарыкъбыз. Мен ойлашагъан кюйде, адилли кълшыкълы белгилерини бириси болуп машинни ёрукълу гъайдав, ёлларда бирев-биревге ёл кьоюв ва гърметли янашыв токътама герек.

Биз Дагъыстанда аслу жамият транспорт маршрут такси экени билебиз. Тек бир-бирде ону ичинде болагъан затланы гёргенде ва эшитгенде, юрекни пашманлыкъ елей... Эни эргилини гёргенде, къаравун эниш бакъдырагъан дагъыстанлы тиштайпалар да ал бетдеги ерлени эсли ва уллу болгъан адамлагъа кьоягъан жагъиллер де аз болгъан. Жагъил адамгъа, ериден туруп, артгъа барып олтуруп, шолайлыкъда адилли иш этип, эслиге ер бермек бир зат да тюгюл, Къудратны Еси ва адамлар учун буса, уллу агъамияты бар. Этилген яхшы иш учун берилген шабагъатны оьлчевю он керен арта. Къудраты Еси булай айтгъан (маънасы): «Ким адилли иш этген буса, шону он кълбатлы шабагъат къаравулай» (6:160). Олай да Къудратны Еси булай айта (маънасы): «Бир-биригизни рагъмулу ишлерде белгилеме кълст этигиз...» (2:148).

Бир-биревге илиякълы янашыв да адилли иш гъисаплана. Кёбюсю гезиклерде, эгер пассажирлерден бирев хапарсыздан башгъа адамны аягъына басса, шосагъат сёгонюв башлана; эгер гъайдавчу машинни бир-эки метр арекде токътатса, шосагъат пассажир кълзапланма башлай; яда пассажир

эшикни бираз бек япса, гъайдавчудан урушув чалыныр. Адамлагъа илиякълы болма тюше. Гелигиз, оьзюбно алышдырма башлайыкъ, айланадагъылагъа юваш янашайыкъ ва адамлагъа рагъмулу болайыкъ! Нечик чи, Пайхаммар ﷺ булай насигъат этген: «Бир заманда да рагъмулу ишлеге, гъаракатгъа, гъатта лап гиччилерине де сансымай янашмагъыз. Кълш, шо нечик буса да (юрекден чыгъагъан илиякълы) дин кърдашгъа (лакъырдашгъа бакъгъан шатлы къарав болсун. Тунукъ ва аччы болмасын, шат, йыбанч, илиякълы болсун)».

Олай да, гъадислерини бирисинде бизин Пайхаммар ﷺ булай айтгъан: «Дин – шо яхшылыкъ ёрав» (Муслим «Иманны китабы», 95). Шогъар гёре муъмин адам (гъакъ герти кюйдеги муъмин) айланадагъылагъа рагъмулу болур, оьзюню яшавуна да, башгъаланыкине де жаваплы болур. Неге тюгюл, яхшы иш этип, биз Къудратны Еси Аллагъны разилигин алабыз.

Оьрде айтылгъан затланы барысына да кюрчюленип, шулай эсгерме бола: ярыкъландырыв профилатика чаралар оьтгерме герек, демек, бизин кърдашланы ва кълзардашланы эсине машин гъайдавгъа байлавлу этика Ислам динде нечик экени эсине салма тюше, демек, шо этикагъа гёре, ёлларда этеген ишине байлавлу болуп, гъар кес Аллагъны ва халкъны алдында жаваплы. Неге тюгюл, олар гъатта жинаятчылыкъ жаваплыкъдан кьутулма болса да, Яратгъаныбызны такъсырындан кьутулма болмажакъ, ва барысына да оьзлени низам бузув ишлери учун Кълшаматгюн гъисап берме тюшежек.

Шо муратда ДР-ни Муфтияты бу йыл январь айда «Ислам дин ва ёл юрюшню къркунчсузлугъу» деген программаны яшавгъа чыгъармакъ учун иш оьгере. Проектни муралы, республиканы ёлларында болагъан хатабалагъланы санавун кемитмек, автомобиллери барланы тергевюню ёл юрюшню къркунчсузлугъун таъмин этивге кършамакъ, олай да ёл юрюшню ортакъчыларын низамлашдырмакъ ва оланы арасында этиканы сакъламакъ учун халкъны дин якъдан ярыкъландырывгъа бакъдырылгъан. Ярыкъландырывчу бёлкню кьуллукъчулары гъар тюрлю чаралар оьтгере, демек, ёл юрюшню гъар ортакъчысы булан ёлугъуп, таъсирли кюйде лакъырлаша. Шо ёрукълу чаралар бизин жамиятгъа пайда гелтирер деп умут этебиз.

Я Аллагъ, бизин адилли ишлерибизни берекети артсын, ва Аллагъ гъар кесе ва башгъа адамланы яшавун аман сакълав ва якълав Къудратны Еси рази болагъан кюйде иш гёрме тавфикъ берсин!

Юртда болгъур адам

1 « Телей гъажи Къазаханович Къазаханов Уллубийавул юртда 1936-нчы йылда тувган. Атасы чакъсыз гечинип, ол яшлайын анасы булан къала. Тек ону улланасы Берсият тарбиялай.

Телей ата юртда дёрт йыллык мактапны охуп битдире. Ол яш замандан тутуп ишге де къуршала. 1959-1963-нчы йылларда Избербаш шагъардагы ДагЗЭТО заводда сварщик болуп ишлей. 1963-нчы йылда ата юртуна къайтып, башлап колхозда, сонг совхозда къурувчу бригадада ишин давам эте. Шо йыл ол Нюрюпат Абдуллаева булан уйлене.

1963-нчы йылда Телей гъажи Къазаханов арап, шариат илмуланы охумагъа башлай. Озь заманында Дагъыстангъа белгили алимлер Борагъан Магъамматны, Замиралини, Мугъутдинкъадини, Амаркъадини, Алиагъавну ва башгъаларыны алдында ол оьзюню дин яндан билимин артдыра. Умуми гъисапда алгъанда Телей гъажи, оьзюню оьмюрюню 20 йылдан да къолайын, шариат илмуланы охувгъа багъышлагъан.

1979-нчы йыл 1-нчи мартда Уллубийавул юртну жамияты Телей гъажини бир тавушдан жума межитге имам этип сайлай. 22-нчи майда 1979-нчы йыл Темиркъазыкъ Кавказны Дин идарасы «Духовное Управление мусульман Северного Кавказа – ДУМСК», Телей гъажи Къазахановгъа Уллубийавул юртну имамы деп гертилейген шагъатнаманы тапшура. Шо йылдан тутуп, ол сыйлы Маккагъа гъаж къылма барма сюегенлени спигоуна язла.

1980-нчи йылда Ташгент шагъарда Ислам динни 1400 йыллыгына багъышлангъан халкъара ислам конференциясы оьтгериле. Шо Конференцияда 60-дан да артыкъ улкени вакиллери ортакъчылык эте. Советлер Союзуну делегациясыны вакили гъисапда шонда Телей Къазаханов да йибериле.

1986-нчы йылда, Баку шагъарда 160-дан да артыкъ улкелени вакиллери де булан бирдагъы да халкъара ислам конференциясы оьтгериле. Шо конференциягъа Советлер Союзуну делегациясыны вакили гъисапда Телей гъажи экинчилей де йибериле. Оьрде эстерилген конференцияларда ону ортакъчылык этгенин исбатлайгъан шагъатнамалары ва савгъатлары бар.

1988-нчи йыл Маккагъа гъажгъа барып, Телей оьзюню яшавундагъы аслу мурадына етише. Шо йыл Советлер Союзундан 24 адам сыйлы Маккагъа сапар чыкъгъан. Дагъыстандан буса 3 адам баргъан болгъан. Шоланы арасында Телей гъажи Къазаханов да болгъан. Сыйлы Маккагъа баргъанда ол, Сирияны Президенти Хафиз Асад булан ёлукъгъан ва ол берген савгъатны да Телей гъажи Къазаханов хас кюйде сакълай. Гертиден де, Телей гъажи Къа-

заханов «гъажи» деген сыйлы, гъюрметли атгъа тийишли, лайыкълы адам экенни айтып турма да тюшмей.

2016-нчы йылны башында Телей гъажи Къазаханов Уллубийавулну жамиятына савбол этди, демек, ишинден тайды. Тек халкъ ону бирдагъы керен бир тавушдан юртну имамы этип сайладылар.

Телей гъажи Къазаханов асил къылыкълы, рагъмулу, инсангъа языгъы чыгъагъан, терен гъакъылы, тюз ою, йылы сёзю булангъы жамиятны арасында болсун дейген адам. Ол бизин, оьзюню юртлулары, тюз ёлгъа, герти ёлгъа, Ислам динге тюзлейген насигъатчыбыз.

Багъавутдин Самадов

Дюр эдинг бир малайик

Мугъаммат да, Мухтар да – Булар исму мапбуллар, Сени учун ачылгъандыр Женнетдеги къапулар.

Женнетни къапулары Сендейлеге ябылмас, Сени йимик гъакъ вали Бизге дагъы табылмас.

Аллагъ арив гёргендир, Сени бизден айырып. Сен гетдинг чырмаланып, Биз къалгъанбыз яйылып.

Атанг тутгъан ёлуна, Варислигингни этдинг. Аврумадынг, азмадынг, Сен бизин къоюп гетдинг.

Аврумадынг, азмадынг, Арабыздан ёкъ болдунг. Ишкалгъа зат сорама Сен де бизге кёп болдунг.

Женнетде гюрюкъызылар Сени гёрсе ягъына. Муъминлер, муъминатлар Гъар гюн сени сагъына.

Гъар даим макътав болсун Яратгъан Есибизге, Юрегибиз тарлыгъа Сен гелсенг эсибизге.

Юрегибиз тарлыгъа, Гёзьяшларыбыз агъа. Женнет агълю бары да Хошгелди этгендир сагъа.

Абубакар ва Умар, Осман булан Алилер. Ёлдашыбыз гелди деп, Сююнгендир валилер.

Аллагъ буюрмагъандыр Дагъы артгъа къалмагъа, Асгъаблагъа ёлдашгъа

Ошай эдинг болмагъа. Илму нюрден толгъандыр Сени гъар бир тамурунг, Женнетлени гёрюнде Болсун сени абурунг.

Сизин учун безенген Женнетлени къаласы. Илмуну есилери Атасы ва баласы.

Илмуну есилери Абурулу бу уьмметде, Атанг булан ёлукъма Насип болсун Женнетде.

Сени бу ёлгъа салгъан Магъамматамин-дадам, Сизин йимик болса эди Бары да муъмин адам.

Кимге аманат этдинг Юрютеген ёлунгуну? Муъминлер сюймекликден Оьбедилер къолунгуну.

Аллагъны валисисен, Нечик гёнгюнг алайыкъ? Инсан болуп тувсанг да, Дюр эдинг бир малайик.

Биз сени унутмасбыз, Эсибизде къалырсан. Иншааллагъ буюрса, Шапаатгъа алырсан.

Бирев-биревден тоймай, Оьтдю бизден кёп йыллар. Къабурунга нюр явсун, Гёрер йимик муъминлер.

Асил къылыкълны еси, Жавгъар эди сабурунг. Ичинде юзер йимик. Нюрден толсун къабурунг.

Айтагъан сёзлеримни Ойлап къарагъыз, гъейлер. Бу гъалиги дюньяда Аз табыла булайлар.

Къуръан каламгъа гёре Пайхаммарны гъадиси, Шу сёзлени язагъан Бойнакъланы къадиси.

Телей гъажи Къазаханов, Уллубийавул юрт

Ата-анагъа яхшы болмакъны гъакъында

1 « Ибн Масъуд айта: «Мен Пайхаммаргъа булай сорадым: «Амалланы къайсын Аллагъу таала лап да бек сюе?» – деп. Ол: «Вакътисинде къылынган намаз», – деп айтды. Сонг дагъы да: «Ондан сонг къайсы амалны лап да бек сюе?» – деп сорадым. Ол: «Ата-анагъа яхшы болмакъны сюе» – деп айтды. Дагъы да къайтып мен: «Олардан сонг да къайсы амалны кёп сюе экен?» – деп сорадым. Ол: «Аллагъны ёлунда къазават этмек», – деп айтды (Бухари, Муслим етишдирген). Пайхаммарыбыз булай айта: «Аллагъны разилиги – ата-ананы разилигиндедир. Аллагъны ачувланмагъы – ата-ананы ачувланмагъындадыр». Пайхаммар булай да айтды: «Ата-анагъа къарувлу гиши нечакъы оразалар тутуп, намазлар къылса да, оьзюне ата-анасы рази болмай туруп, ачувлангъан гъалда оьлсе, ол гиши Аллагъгъа, Аллагъ оьзюне ачувлангъан гъалда ёлугъар». Пайхаммарыбыз: «Мен сизге васият этмен, намазны вакътисинде къылыгъыз, ата-анагъа да яхшы болугъуз, ата-анагъа яхшы болмакъ, оьмюрню узакъ этер», – деп айтды.

Гёресиз, къардашлар, ата-ананы рази этип, Аллагъны разилигин де алабыз, оланы ачувландырып, Аллагъны ачувун да къзанабыз. Аллагъ ачувлангъанлардан болмайыкъ, къардашлар! Пайхаммарыбыз булай айта: «Ким оьмюрю узакъ болгъанны да, оьзюню рыцкъысы да артгъанны сюе буса, ата-анасына да яхшы болсун ва дос-къардашлыкълны да юрютсюн» (Агъмат етишдирген).

Ата-анагъа этилеген абурусьй нечик уллу даражада экенни суратлайгъан бир хабарны атайым. Бир пеленче адам Пайхаммарны янына гелип: «Къазаватгъа чыкъмагъа ихтияр бер дагъы», – деп тилеген. Пайхаммарыбыз огъар: «Сени атанг-ананг савму», – деп сорагъан. Ол: «Сав», – деп жаваплагъан. О заман Пайхаммарыбыз огъар: «Сен ата-ананга яхшы болсанг, къазаватны сыйлылыгъын да алажакъсан», – деп билдирген (Бухари, Муслим етишдирген).

Башгъа бир гезик бир адам гелип, Пайхаммарыбызгъа: «Гъей, Аллагъны Элчиси, адамланы арасында кимге мен лап да яхшы болма герекмен?» – деп сорагъан. Пайхаммарыбыз: «Ананга болма герексен», – деп айтгъан. «Он-дан сонг кимге яхшы болма герекмен?» – деп, сорагъанда: «Ананга», – деген. Уьчюнчю гезик сорагъанда да, «Ананга», – деген. Дёртюнчю керен сорагъанда: «Атанга», – деген

(Бухари, Муслим етишдирген). Пайхаммарыбызны бу сёзлеринден англашылагъан кюйде, атадан эсе, ананы гъакълары алда экен.

Ибн Умар Пайхаммарыбызны булай сёзлерин гелтире: «Гюнагъланы лап да уллусу – Аллагъу таалагъа ортакъчы тутмакъ, ата-анагъа да тынглавсуз болмакъ, гюнагъсыз адамны оьлтюрмек, ялгъан ант этмек» (Бухари етишдирген). Мунда эстерилген Къуръан аятлардан да, Пайхаммарыбызны гъадислеринден де бизге англашылагъан зат – ата-анагъа яхшы болмакъ Ислам динде нечик оьрде экени, оланы разилигин алгъан адамны яшаву нечик берекетли болагъаны, рыцкъысы артагъаны. Ата-анагъа яман болмакъ, тынглавсуз болмакъ булан – Аллагъны ачувун алагъаныбызны да, яшавубуз берекетсиз болагъанны да ачыкъ кюйде билдик.

Дагъы да бизге билме герекли бир зат бар. О да ата-анабыз оьлген сонг да, биз олагъа кёп уллу яхшылыкълар этип болабыз. Нечик деп сорагъызы, айттайым. Рабиатны уланы Малик булай айта: «Биз Пайхаммар булан олтуруп турагъанда «Бану Саламат» деген тухумдан бир гиши гелди. Ва ол: «Гъей, Аллагъны Элчиси, атам-анам оьлген сонг, мен олагъа этип болажакъ бир яхшылыкъл сама бармы?» – деп сорады. Пайхаммарыбыз: «Бар», – деди. Олагъа дуа да, истигъфар да этмек (Аллагъ оланы гюнагъларындан гечсин деп дуа этмек) ва олар этген дыгъарны олардан сонг яшавгъа чыгъармакъ, дос-къардашлыкълны да юрютмек ва оланы къурдашлары да сыйламакъ», – деген (Абу Давуд, Ибн Мажогагъ етишдирген).

Ибн Аббас айтгъан хабарны да гелтирейик. Ол хабарлагъан кюйде, бир адам Пайхаммарны янына гелип: «Оьлген анамны атындан садагъа этсем, шогъар пайда болурму экен?» – деп сорагъан. Пайхаммарыбыз: «Болур», – деген. О заман ол гиши: «Мени бир бавум бар, сени шагъат да этип, шо бавумну анамны атындан садагъа эддим», – деген (Бухари тишдирген).

Бу артдагъы гъадислерден билегеник, ата-ана оьлген сонг да, олагъа дуа этмек булан, оланы атындан садагъа этмек булан, олагъа кёп уллу пайда бола! Ва бизге де, бажарыла туруп гъар заман дуа этме герекли бола. Оьлгенлерибизни Аллагъу таала гюнагъларындан гечсин, къабур азапдан къутгъарсын. Аллагъу таала барыбызгъа да ата-анагъа яхшы болмагъа ва динибизни таза кюйде юрютме кёмек этсин. Аллагъумма амин.

Есибизге разилик, Огъар таби болув ва оъзюбюзню бары да ишлерибизни Огъар инаныв

Аллагъга разилик билдиривню, толу кюйде Огъар таби болувну (таслим) ва оъзюбюзню бары да ишлерибизни Огъар инанывну (тафвиз) кюрчюсю. Бил, сени башынга къопгъан балагъны авурлугъу даражасына да къарамайлы разилик билдирив сенде Аллагъны алданокъ этилеген гёрсетивюне къарамайлы, расизлик ёкълукъдадыр. Бил, къулну сёзсюз кюйдеги борчу Аллагъны алданокъ этилеген гёрсетивюне разилик билдиривюдюр, демек, янгыз къулгъа рази болувгъа буюралагъан зат булан. Неге тюгюл, Къудратны Есини алданокъ этилеген гёрсетивю булан болагъан затлагъа, мисал учун, этген гюнагъына барыдалар разилик билдирме болмай.

Разилик – шо юрекде янгыз къуванчылыкъны ва толу кюйдеги разиликни къоймакъ муратда ондан гъар тюрлю разисизликлени тайдырив. Яни шо Къудратны Есини гъукмуларына байлавлу юрекни рагъатлыгъы, Аллагъ рази болагъан затлар булан рази болмакъ, ва Ол Оъзюню къулу учун танлагъан зат булан разилишмек. Шолай разилик билдиривню белгиси болуп Аллагъны алданокъ этилеген гёрсетивю кютюлгенче инсанда не буса да бир затны танглав болмайгъанлыкъ олай да алданокъ этилеген гёрсетив кютюлгенден сонг да разисизлик болмайгъанлыкъ гъисаплана. Бирдагъы бир белги – нечик четим гъалларда да Аллагъга бакъгъан сюювню гёрсетим. Гертиден де, ким, Еси гъисапда Аллагъ булан рази болса, янгыз шо гъисапны татлигине ес болур. Кимни юрегинде дюньялыкъгъа гиччи буса да сююв бар буса, ол шолай татлиликни гъис этмежек.

Разилик эки журагъа бёлоне: Къудратны Еси Оъзю булан бары да затда лап яхшы низам токъташдыргъан Есибиз ва Ону бары да гъукмулары булан рази болув. Шолай, Къудратны Еси Аллагъ булан рази болагъан адам Ону алданокъ этилеген гёрсетивюне къаршылыкъ билдирмей. Ким, Есибиз гертиден де Оъзюню къулуна янгыз лап яхшы затланы танглай деп инамлы буса, гъакъ юрекден янгыз Ол этген танглавну сюе.

Тафвизге ва таслимге бакъгъан якъда айтса, шо толу кюйде Аллагъны эркине таби болуп, оъзю этген танглавну гери урув. Таслим, Ислам ва истислам – бир тамурлу сёзлер, шолаы кюрчюсюнде Аллагъга бойсыныв ва таби болув, Ону алдында оъзюгню къул гъалынгни гёрсетив. Тафвиз – шо дюньялыкъ яшавну къайсы буса да бир ишин гери урув, толу къаршы оъзюгню Есинге аркъатайв ва Ол этеген танглавгъа къаршы чыгъагъан бары да затны гери урув. Айтылагъан кюйде, тафвиз Къудратны Есини гъукмуса яшавгъа чыгъарылгъынча бола, таслим буса – чыгъарылгъандан сонг. Тафвиз ва таслим Аллагъга тюшонгелени даражасына гире.

Аллагъны алданокъ этилеген гёрсетивлери – Ону Къуллары учун яхшылыкъ

Разилик – шо Аллагъны алданокъ этилеген гёрсетивюне гёре болагъан бары да затлагъа бакъгъан якъда юрекни къуванчы. Лап шогъар гёре Къудратны Есини бары да гъукмуларына разилиги учун инсан уллу шабагатгъа лайыкълы бола. Берилген хабарлагъа гёре, Къыяматгюн Къудратны Есини чавушу булай чыкырыв этежек: «Мени къулларымдан тазалар, сайлангъанлар къайда?» Шо заман малайиклер: «Олар кимлердир, Сен сайлагъан къулларынг?» – деп сорар. Къудратны Еси: «Олар мени шабагатларыма рази болгъан къуллардыр», – деп жавап бере. Пайхаммар ﷺ булай айтгъан: «Къудратны Еси Аллагъ Муса пайхаммаргъа багып: «Сен Магъа, Мени алданокъ этилеген гёрсетивюме гёре болагъан сююнчден эсе артыкъ затны кёмеклиги булан болса тюгюл, ювукъ болма болмажакъсан», – деген. Имам Абдуль-Гъасан аш-Шазали булай васият этген: «Оъзюнг сайлангъан затдан Къудратны Еси Аллагъ сайлагъан затгъа къач. Тюсю, оъзюне бир затны сайлагъан адам шону алажагъын-алмажакъгъын билмей. Эгер амма да, шо зат оъзюнде къалажакъны-къалмажакъны билмей. Эгер де оъмюрюне ахырына ерли къалса да, шондан оъзюне пайда болажакъны-болмажакъны билмей. Шогъар гёре сагъа янгыз Аллагъ сайлагъан затдан пайда болур». Гъюсейн ибн Али булай айтгъан: «Асгъаба Абу Зарр булай деген: «Мени учун, байлыкъдан эсе, ярлылыкъ сююмлю, аврув да, савлукъдан эсе, леззетли».

Шо заман Гъюсейн булай айтгъан: «Абу Зарргъа Аллагъ языкъсынсын. Магъа тиеген ягъына гёре мен шулай айтар эдим: ким, Аллагъ лап яхшы затланы танглай деп инамлы буса, бары да затлардан алдын Ол этген танглавну артыкъ гёрер». Асгъаба Умар ибн аль-Хаттаб Абу Муса аль-Ашгъари булай язгъан: «Бары да яхшылыкъ Аллагъны алданокъ этилген гёрсетивюнде бола. Эгер шонда разилик гёрсетиме болсанг, шо лап яхшы затдыр, эгер болмасанг, бойсынывлу бол».

Аллагъны гъукмулары булан рази болув – шо Къудратны Есини гъакъындагъы яхшы пикруну натижасы. Шогъар гёре Ибн Машиш булай айтгъан: «Къудратны Есини гъукмуларында бир затда да шекленме, Ону гъакъында бары да затда яхшы пикруда бол». Дин алимлер эсерген кюйде, Аллагъны алданокъ этилеген гёрсетивлери – шо яхшылыкъ, яни яхшы иш, шо болса, яман ишлер зарал этмежек. Шолай да олар яманлыкъны эки журасын айыра, шолар болса, кёп санавда яхшы ишлер этилген буса да, кёп аз пайдасы тиежек: Аллагъны алданокъ этилеген гёрсетивлерине разисизлик ва Аллагъны къуллары кыйыкъсытыв. Олай да эки яхшылыкъ бар, шолар бар буса, кёк санавда яман ишлер этилген буса да, оланы аз заралы тиежек: Аллагъны алданокъ этилеген гёрсетивлерине разилик ва Къудратны Есини къуллары гечив, олагъа рагъмулу янашыв. Алимлер дагъы да эсереген кюйде, Аллагъны гъукмуларына рази болув этилеген ишлени лап къыйматлысы гъисаплана. Бир-бир алимлер булай айтгъан: «Лап лайыкълы дёрт иш бар: Къудратны Еси Аллагъга бакъгъан сююв, Аллагъны алданокъ этилеген гёрсетивлери булан рази болув, юрекни дюньялыкъ затлардан айырыв (зухд) ва бары да затларда Аллагъга таяв». Тюсю, ким Къудратны Еси Аллагъны алданокъ этилеген гёрсетивлери булан рази буса, шо уллу къуванчылыкъ ва юрегинде уллу рагъамтлыкъ булан яшай. Ким оъзтөрече танглав эте ва план къура буса, шо рагъатсыз ва талчыкълы яшавну гечирежек. Уллу ругъани Сахль ат-Тустури булай айтгъан: «Этеген ишлерибизни планлашдыривню ва танглавну гери уругъуз, неге тюгюл, шолар экиси де адамланы яшавун авур эте». Имам ибн Атаиллагъ аль-Искандари булай насигъат этген: «Оъзюгню напсынга ялыкъ бер, оъзюгню план къурувдан ва ёлбашчылыкъ этивден азат эт. Сени учун башгъалар машгъул болагъан иш булан доланма». Уллу ругъанилер шо масъаланы назик ерлерине ерли ахтаргъан. Олар гъисап этеген кюйде, къулну айыпламакъ – шону Яратгъанны айыпламакъ, оъзюню къулу учун шолай ёлну алданокъ Ол белгилеген ва Оъзюню къулу учун шолай къысматын Оъзю танлагъан. Имам аш-Шаърани булай эсерген: «Бизден, биз четим, кыйыкъсытылагъан адамны гёргенде, огъар насипсиз деп айтма алгъа-сама тюшмейгенге байлавлу сёз алынган. Неге тюгюл, шолай ёравда Къудратны Еси Аллагъга къаршы турувну ийси геле. Некъадар, биз Аллагъга огъар енгиллик, ондан гечив ва рагъмулукъ тилеме герекибиз».

Аллагъны алданокъ этилеген гёрсетивлери булан рази болув ва толу кюйде Огъар таби болув – Есибизге сужда къылывню оър даражасы

Аллагъны алданокъ этилеген бары да гёрсетивлери булан рази болув ва толу кюйде Огъар таби болув (таслим) – шо дюр Есибизни алдында къулчулукъ этивню ва Огъар сужда къылывню (ибадат) оър даражасы. Лап шо даражаларда таби болувда ва оъзюбюзню ишлерибизни янгыз Къудратны Есине инанывдадыр Ислам динни камиллешивю. Гъакъ гери кюйде табиликге берилген адам, гъатта огъар, иблисге йимик, Аллагъны налагы тийген буса да, ол оъзюню иманына ва савлай Исламгъа йимик Къудратны Есини шолай белгилевюне рази болажакъ. Шогъар гёре ким гъакъ юрекден сужда къыла буса, оъзюню ишлери булан тюгюл Аллагъны гъукмусу ва Ону алданокъ этилеген гёрсетивю булан даим рази болажакъ. Демек, эгер инсан не буса да бир багъыйсыз гъалгъа тюшген ва шо да ону белгили бир талчыкълы гъалгъа сала буса, шолай гезикде ол оъзюню напсыны къулу бола. Эгер де ону учун нечик гъалгъа тюшгени (багъыйлы яда багъыйсыз) башгъа тюгюл буса, ол оъзюню Есини гери къулу болажакъ. Шо буса гъар ишни тамуру ва кюрчюсю бола. Шогъар гёре сагъа, гъей Аллагъны ёлуна тюшген адам, Къудратны Еси ва лап таза Аллагъ сени Есинг кюйде кълагъанда йимик, даим Есингни къулу болма гереккен.

Оърде эсерилген бары да затлар кюрчюдюр, шону булан бары да тарикъатланы уллу шайхлары бир гёнголден рази. Бир гезик имам аш-Шаърани оъзюню ругъани насигъатчысы Али аль-Хаввасгъа: «Ярлылагъа бакъгъан якъда мен нечик янашма герекмен: олагъа садагъа берип, чомартлыкъ гёрсетиме герекменми яда олар учун шолай ярлылыкъны танлагъан Аллагъга бакъгъан якъда гъюрметли болуп (адаб), оланы шолай гъалда къояймы?» – деп сорагъан. Али аль-Хаввас булай жавап берген: «Мени пикрума гёре, этиканы сакъласа яхшы. Тюсю, Къудратны Еси Аллагъ, мадарлы адамны ярлы этегенде, Ол шону ачыкъ этме сююп уллу сынавлулукъ булан эте, шону бил. Демек, Къудратны Еси Аллагъ дюньяда бары да затны гёре ва эшите, шогъар гёре, Ол яратгъанланы сен гёреген кюйде кююп, Къудратны Есине бакъгъан якъда гъюрметли бол. Къудратны Еси Аллагъны ягъындан мекенли изну болмайлы, оланы гъалын яхшылашдырма къасткъылма, неге тюгюл, сен Аллагъга бакъгъан якъда этика нормаланы бузма боласан, нечик чи, сен, Огъар тилеп, Ол ярлы этме сыйген адамны бай этме боласан. Неге тюгюл, Къудратны Еси шо заман къулну язывун сагъа берме бола... Эгер Аллагъ сени гечсе ва шолай такъсырламаса, шолай гечив сени учун, сен гъатта гъис этмейген кюйдеги гъилла болуп токътажакъ, ва натижада сен, оылгенлер булан бирге, ругъ якъдан оылген болурсан».

Дагъыстанны муфтиси шайхы Агъмат гъажжи
Абдулаевни «Благонравие праведников»
деген китабындан

Толу бойсынындагы рагъатлыкъ

Шо балагъланы лап азы – шо Къудратны Есини бир тюрлю нияматлары бар къулундан Къудратны Еси савгъат этген затлагъа байлавлу оьзюню борчларын къювню талап этив: энни яхшылыкълар учун ян-гыз тили булан тюгюл, юреги булан да даим разилик билдирмек, шоланы Къудратны Еси Аллагъны гьисабына язмакъ, олай да шоланы янгыз Яратгъаныбыз къабул гереген муратларда пайдаландырмакъ. Эгер де биз телеген балагъланы къюрчю маънасына туюшонсек, шоларда уллу яхшылыкълар барны ачыкъ этербиз, неге туюл, балагълар бизде пашманлыкъ, бойсынывлукъ ва ювашлыкъ гьислени тувдура, шолукъда бизге оьктемликден арчылма кемеке эте. Къудратны Еси Аллагъ, Ону бры да къайдаларын къошуп, бизге сужда къылма, олай да биз, Къудратны Еси Аллагъга багъагъан болмакъ учун, билим алмакъны буюргъан. Шолай, пайхаммарланы ва камиллешген муъминлени напсылары, Аллагъны пурманларын къютоп, оьр даражадагы бойсынывгъа ва ювашлыкъгъа етишген. Шо саялы шо даражадагы адамланы напсылары бир тюрлю кемчиликлер булан сыналмай. Энни булай затны гъакъында ой къурайыкъ. Аллагъны къуллу, оьзюню насун тазаламайлы сужда къылма буса, ол оьзюню ишлери булан гъайранлыкъ этме башлай, шо заман Къудратны Еси Аллагъ, эгер Оьзюню Рагъмусун гьрсетсе, шолар къулну сынама бола, мисал учун, ону къатынына намартлыкъ этивге теберип, гюнагъ этдире. Шолукъда, Къудратны Еси шо къулну хоншуларыны, таныш-билишлерини алдында бияур эте. Ва шо къулну атын гюнагълыланы сиягъына къошгъанда, ол оьзюню бир тамчы насдан да пис ва огураш гьисапланажакъ. Бир керен имам аш-Шаърани туюшонде тавуш эшите: «...Гьей Абдулвагъгап, бары да затланы къуршайгъан сьзлеге къулакъас, шолар Аллагъга байлавлу этилген бары да Язывланы уьлгюсю гьисаплана». Ва имам туюшонде шогъар булай жавап бере: «Бойсынып, къулакъасаман». Сонг булай айтылгъан: «Къулгъа нени буса да, бир затны сайлавгъа байлавлу болуп, гъатта тыныш алывну сайлавгъа байлавлу ойлагъа болуп да оьзюню юрегин къуршама туюшмей. Амма ол юрекни кемекелиги булан биз этген ишлеге тийишлисин берме борчлу. Эгер шо иш сужда къылывну англата буса, шону учун бизге, къутгъарылгъан бир тюрлю ишлер яда гъайсызлыкъ учун гечмекни тилеп, макътавлар этме туюше. Эгер де шо ишлер тынглавсузлукъны гьрсете буса, бизин буйрукъ бергенибиз (яни болгъан ишни Къудратны Есини гьрсетивю булан этгенибиз) учун. Бизин таъсирибиз саялы гечмекни тилеп, макътама туюше. Ва гъар гъайсызлыкъны ва кемчиликни яхшы ишлер булан алышдырма герек. Шолай биз сени къолларын булан этеген ишлерден таба бизге бакъгъан якъда этиканы (адаб) сакълавлу ёлун гьрсетдик». Гъали сагъа биз этеген гъар иш бизин учун дарман экени белгили болду. Неге туюл, къулну гъакъ герти гъалы къаркъараны гьрюнеген ва гьрюнмейген санларыны къапуларыны алдында токътагъан ва оьзюнден таба шо-бу ишлени йибереген къапучу йимик. Ва янгыз гъакъ герти къул гъар ишге тийишлисин бере, нечик гъалда болса да, ол оьзю къул экенни эсинде сакълай. Камилликни даражасына етишген адам гъар-бир затны байлавлугъуна гъакъыл къарав булан янаша. Янгыз бир гьзю гьерегенлеге – факигълеге (ачыкъ шариат илмуланы билегенлер) ва мюретлеге тиеген ягъын айтса, олар

бир гьзю сокъур. Ва гъар ким, оьзю нени буса да бир затны яратывчу деп гьисап эте буса, оьзюню ёлдашын Къудратны Еси Аллагъга сага. Нечик чи, эгер инсан нени буса да бир затны яратма бола эди буса, шону ол уллу кемчилиги булан этер эди. Туюю, Къудратны Еси Аллагъ бизден не буса да бир ишни яратмакъны талап этмей, Ол: «Яратывчу янгыз Мен болгъан ва дагъы башгъа бирев де яратма болмайгъан затланы этигиз», – деген. Шогъар къюрчюленсе, этилген гюнагъ ишге байлавлу гьёкювню даражасы этилген ишни къул булангъы байлавлугъундан гъасил бола. Шолай, къулгъа оьзю этген гюнагъ ишлени бир зат да туюл деп гьисап этме гъеч ярамай. Оьзюню гюнагъларын бек авурларындан гьисап этмек бек гъажатлы, неге туюл, шо юрекни гъазирлигин гючлендире, ону тюзлюкню канзилери булан оьрге гьетере. Нечик чи, шо даражада бола туруп, Къудратны Еси Аллагъны гечмеклиги булан тенгледиргенде, къул оьзюню гюнагъларын кеп гиччи гьере, неге туюл, шо заман ол гъакъ герти яратывчу – шо янгыз Къудратны Еси Аллагъ, дагъы гъеч бирев туюл экенге туюшюне. Гьей бусурманлар, простой муъминни юрек булан тюзлюкню даражасына етишгенликге тиеген затлагъа чакъырывдан сакъ болугъуз – ол этген гюнагълар саялы пашман болма туюшмей деп чакъырыв этмегиз, неге десе, шо ону оьлюмге тарытар. Билигиз, Аллагъга туюшонген бир заманда да оьзюню не буса да бир тюрлю ишлени яратывчу ортакъчысы гьисап этмежек. Не къадар, оьзюню янгыз шону булан Есибиз Оьзюню ишлерин этеген къаркъара гьисапта гьережек.

Шолай, къулну оьзюню барлыгъы Аллагъны яратыву болгъан сонг, Яратгъаныбыз биз Аллагъны ортакъчылыгъы болмай туруп не этип бола ва шону булан бирге, дагъы да шо ишни Аллагъ къабул этсин деп айтма?! Неге туюл, напсылар оьзлер бары да ишлери булан бирче янгыз Къудратны Еси Аллагъныки ва бир гиччи мюгълетге де ону гъакимлигинден чыкъмай! Ким шогъар туюшонсе, кеп санавдагы яхшы ишлер учун шатланмаса, шоланы кемигени саялы да пашман болмажакъ. Шайых аш-Шаъзали булай айтгъан: «Мен туюшюмде оьзюмню кимесе бирев булан оьзюмню ругъ насигъатчымын алдында олтуруп гьрдюм. Насигъатчыма гъа: «Дерт насигъатны эде сакъла: бириси шу адамгъа тие, уъчевю буса – сени оьзюнге», – деди:

1. Оьзюнг учун ишлерден бир затны сайлама, сайлама загъкъну тангласангъа яхшы. Гъар къайсы сайлавлан да къач, гъатта шо къачывну оьзюнден де. Бары да затлардан Къудратны Еси Аллагъга къач, неге туюл, Ол булай айтгъан: «Сени Есинг оьзю сюеген бары да затланы ярата ва олар учун яхшылыкъ

болагъан затланы сайлай». Оьзюню низамы булан бирге шариат сайлагъан зат – шо дюр Аллагъ этген танглав, сени шогъар бир аралыгъын да ёкъ. Шону булан бирге сагъа шариатсыз – Яратгъаныбыз этген танглавсуз гъеч зат бажарылмай. Огъар тынгла ва бойсын! Эгер адамлар сени булан эришме башласа, олагъа: «Сиз этеген бары да затланы Аллагъ гьере», – деп айт».

2. Дюньялыкъ лезетлерден айырылмакъны яны бол ва бары да затларда Аллагъга аркъата. Нечик чи, Аллагъга аркъа таяв – шо бары гъалланы ва шартланы къюрчюсю. Аллагъны оьзюнгю шагъатынгъ эт, сьзлерде, ишлерде, къылыкъда ва ругъ гъалларда Огъар таян.

3. Шекликлерден, оьзюнгю иш ёлдашынгъны Аллагъга сатывдан (ширкъ), сакъ бол, башгъа адамны къолундагы затны алмакъдан, олай да не затда буса да Аллагъга разисизлик билдиривден сакъ бол. Буюнлей тюзлюк булан (игъсан) сужда къыл».

Сонг да насигъатчы булай къошум этген: «Шо талайсызны юрегин эки зат яралагъан ва харап этген: ол, янгыз оьзюне аркъа таяп, ва оьзюню къаравуна гьере дюньялыкъ ишлеге урунган, даимлик яшавгъа буса, Аллагъ береген шабагъатлагъа шеклик булан гиришген. Оьзюгюню ишлеригизни башлап низамлашдыргъынча Къудратны Есине багъыгъыз ва Ондан енгилликни шабагъатын алыгъыз. Эде сакълагъыз, этген гъар терс ишинден сонг, сенде Аллагъны алдында къоркъунчулукъ тувулуна ва сен янгыз огъар багъасан, сонг шо да гюнагъга саналмай. Пайхаммарны суннетлерине гьере юрюп ва билимлерингни пайдаландырып, оьзюнгю рыцкъынгни Аллагъ береген ерден ал. Сени гьетеринче къарамай даражалагъа гьере (камиллешивлер) оьзбашынга гьетерилме къаст этме, дагъы ёгъесе, сюрюнерсен».

Дагъыстанны муфтиси шайых Агъмат гъажу Абдулаевни «Благонравие преведников» деген китабындан

Имам аль-Къазали юрекни сырларыны гъакъында

Билим ва ягъ инсангъа Кудратны Есине ювукъ болма имканлыкъ береген затлар экенни бил. Билим – шо алма бажарылагъан яда беш тыш гьисдей – эшитив, ийис биллив, татыв ва сезив, яда ич гьис – хьял, эсге алыв, ой къурув, эс ва тюз маъна булан алынагъан маълумат. Ягъны гючю инсангъа ону къаркъарасына яшав чалышыв учун гъажатлы, ва дамагъ гьисапта тувулуна, оьзюню агълюсюню якълава да буса ачув гьисапта арагъа чыгъа.

Абдулла Муслимов

Билимлеге охувну барышында етишиле, масала, 2-ге 2-ни къошса, 4 бола, яда логика якъдан ой къурув булан, масала, ойлашыв пикиришивню вакътисинде. Алынган билимлер бу дюньяны гъакъындагы гьз алгъа гелтиривлени болдура, масала инче саниятны яда илмуну келпетинде, яда дюньяны гъакъында да шулар булан гьз алгъа гелтирив – юрекден англав, олай да Къудратны Еси Аллагъны ва Ону даимлик белгилерине туюшюнюв. Гъакъылны гючюню эки де дюндан билим алыву къуршама гючю чатмай, шону учун гюч салыв

арагъа чыгъа. Олай да билимни адамны юрегине охутувсуз ва исбат этивсиз де, сингдирме бажарыла. Шогъар ругъландырывну ва инандырыв деп айтыла. Пайхаммарларны ва сыйлы адамланы лап шолай туюл, бу дюнья булангъы аралыкъларын бузув, юреклерин тазалав ва оьзлени аявсуз кюйде яратгъанына беривден таба гелген.

Билим ва ягъ гючю инсанны гъайвандан айыра ва кеп санавда даража гъаллар – гъайван, яшёрюм, эсли адамлар, билимликлер, оьр гъакъыллылар ва пайхаммарлар яратыла. Инсан, оь-

зюню юрегин тазалай туруп, гьетериле, неге туюл, Къудратны Есини шабагъатлары янгыз таза юреке бериле.

Билимли адамны ишлеринде, сыйлы адамланы ишлеринде арасында белгили башгъалыкълар бар. Шону шу ёрукъу тенгледирив булан англатма бола. Мисал учун, византиялыланы да, китаиллыланы да арасында болгъан ярышны хабарын эсге алайыкъ. Пача гъар гюпге ортасында перде илинген уьйню бир ягъын берген. Византиялылар гъар тюрлю тослердеги боявланы бирлешдирген ва оьзлени инче саният асарын яратгъан. ► 7

‘Илму ахлакъ – ахлакъ рисаласы

(Асар Мутъаммад ибн ал-гъажж Дибир ал-Къарахи ал-Гъучуви)

(Башы алдагъы номерлерде)

Тил ва сёз

Бурунгулар: «Сейлемек гюмюш болса да, сейлемей турмакъ – алтундур». Бу сёзге къарагъанда, адам бир де сейлемей турмакъ тийишли йимик гёрюне, амма алай тюгюл. Тийишли сёзлени сейлемек – сейлемей турмакъдан яхшы. Гъар затны оьлчевю гъам эдеби болагъан йимик, сёзю де оьлчевю гъам эдеби бар. Бурунгулар айтгъан сёзю маънасы – адам сейлейгенде, оьлчев гъам эдеп булан сейлемек тийишли. Алай сейлеп болмай буса, сейлемей турмакъ яхшы дейген маъна.

Сёзю кёп ойлашып, сонг айтмалы; айтгъан сонг гёкюнмек – пайда бермес.

Бир гиши бир хабарны сейлей турагъанда, башгъа бир гиши де, шол хабарны оьзю де билегенин билдирмек учун, аны сёзюне къошула бармакъ; биревге сорагъан затгъа башгъасы жавап бермек; бирев сейлейгенде, битмеге къоймай аны сёзюне гесип, башгъасы сёзге башламакъ – билимсиликдир. Уллуланы сёзюне къошулмакъ, уллуланы ягъында кюлетеген затланы сейлемек, уллулар тогъушуп айтгъан затгъа тийишлисинден артыкъ къычгъырып кюлемек; юхлайгъан гишини ягъында сейлеп тавуш этмек; мажлисдеги бир гишини къулагъына къаплашып лагъырт этмек – эдепсиз гишилени ишлеридир.

Тарыкълы болмагъан сонг, «не этесен; къайда барасан; къайдан гелесен?» деп сорамакъ да – айып затдыр. Сёзю арасына «андан сонг; тюгюлюмю; масала» йимик затланы кёп къошуп сейлемек де; гъар сёзюнде бир ант этмек де; башгъа бир тилдеги сёзлени къошуп сейлемек де – ариз зат тюгюл. Оьз тилибизде ёкъ затланы башгъа тилден алып, тилибизни кёп этмек – ярайгъан гъам кёп пайдалы зат; амма тилибизде бар туруп, башгъа тилини къошуп сейлемек – билимли гишини иши тюгюл. Тиллени кёп билмек – бек яхшы гъам саваплы ишдир. Амма эки тилни бирин-бирине къошуп сейлемек – тарыкъсыз булгъавурдур.

Къоллар

Сейлейгенде къолларын булгъап яда бармакъларын силкип сейлемек; мажлисдеги адамланы бирисин бармакъ булан тюртюп яда къолу булан тутуп гёрсетмек; уллуланы ягъында бармакъларын столгъа яда шанжалгъа къагыш ойнамакъ; уллу гишини ягъында къолларын кисесине сугъуп турмакъ; адамлар жыйылгъан ерлерде къолун башгъа гишини инбашына салмакъ; мажлисде къолун-ягъын тиреп таянмакъ; гъар гёрген затны, гёрмек булан бютюнлюк этмей, къолу булан да тутуп къарамакъ яда къарамагъа сююп къолун агъар узатмакъ; къоларын

кирли, тырнакъларын оьсдюрюп сакъламакъ; къолу нас затгъа тийген сонг. Жувмай туруп гишини къолун алмакъ; явлугъун къоюп, къолу булан бурнун си-бирмек – эдепли гишини ишлери тюгюл.

Оьзюнден уллу гишиге ёлукъгъанда, барып ону къолун алмакъ да – айыпдыр. Ол аввал къолун узатса, барып алмагъа герек.

Аякълар

Гишиге аягъы булан тиймек, уллуланы ягъында аягъын узатып олтурмакъ, юрюйген гиши сюрюнге болагъан ерде бир аягъын бир аягъыны уьстюне салып олтурмакъ, уллуланы ягъында аякъларын тербете турмакъ – эдепсизликдир.

Къышда аякълагъа исси затлар гиймей, сувукъ сакъламакъ яман аврулагъа себеп болагъан йимик, яйда къалын затлар гийип терлемек де – бармакъ араларын бузуп яман ийис гелмеге себеп бола, гъам адамланы арасында да айып ишдир.

Динибизге гёре, гъар гюн намаз жувунагъанда, аякъларын яхшы кюйде таза этип жувмакъ борчдур. Олай жувунмакъ – савлукъ учун да кёп пайдалыдыр.

Аякъгъа гийген затланы нас сакъламакъ – адамланы ягъында айып иш болмакъдан башгъа, къаркъалагъа да кёп зарарлыдыр.

Гече ятагъанда, аякъларын чечип, рагъат кюйде ятмакъ тийишлидир. Уьйге гирегенде, аягъындагъы затланы орта ёлда чечип къоймакъ – билимсиликдир. Адам юрюйген ёлдан эки якъгъа тайдырып чечмеге герек.

НАСИГЪАТ

Аллагъу Таала гъар затны кёп уллу гъикматлар булан яратгъан, биз билмейген гъакъыл, биз етмейген затлар кёп. Аллагъу Таала адамланы бирисин бай, бирисин ярлы этген, бирисин уллу даражалы, бирисин огъар гъажатлы этген. Ол – олай неге болду, бу – булай не учун болмады деп айтмагъа бизге ярамай. Аллагъу Таала инанагъан гъар ким Аллагъыны къадарына рази болмагъа герек.

Амма биз билеген бир зат бар: бары да гиши бай, уллу даражалы болса эди, дюньяны ишлери ариз юрюлмес эди. Байгъа кёмек этмеге ярлылар болмаса, бай оьзюню байлыгъын ишлетмеге болмас. Уллугъа гъюрмет этмеге гиччилер болмаса, ол да оьз ишин юрюлюк болмас. Аны учун, Аллагъу Таала гъар затны ариз низам булан яратгъан.

Ону бай этип, буну ярлы этип не учун яратгъан, ол неге уллу даражалы болду, бу неге болмай деп айтмагъа, биз ону билип болмасбыз. Ол – Аллагъыны иши. Амма гъар ким оьзюню даражасын, Аллагъу Таала оьзюню нечик яратгъанын, оьзю нечик юрюмеге тийишли экенин билмеге герек.

Бир гиши бир къуллукъгъа гиргенде, ол къуллукъ пачалыкъ къуллукъ болса, аввала – пачагъа хыянат болмагъа ярамас, гъар нас къылыкълардан, яман хасиятлардан таза турмагъа тарыкъ. Сонг, оьзюню къуллукъгъа яхшы кюйде тамам этмеге герек. Ваьтисинде къуллукъгъа барып, ваьтисинде чыкъмагъа герек. Бугюнню ишин тангалагъа къалдырмагъа ярамас. «Бу аз зат; бу булай зат» деп къайгъырмаслыкъ этмеге ярамас.

Оьзюне гъажатлы болгъан адамгъа къолундан гелеген кёмек этмеге герек. Аланы яхшы ёлгъа салып, билмейгенин уьретип, билегенин тюз этип, алагъа кёмек этмеге герек.

Халкъны яманлыкъдан тайдырмагъа къаст этмеге герек. Яман адамлагъа кёмек этмеге ярамас. Алагъа ёлдаш болмагъа ярамас. Пакъыр-мискинге, къартгъа, урулагъа, ажизлеге рагъму этмеге герек. Рагъмусуз гишини ахыры пурч болур. Аллагъу Таала агъар бир балагъ салмай гьеч къоймас.

Пайхаммарыбыз Мутъаммад саллаллагу алайгы ва саллам айтгъан: «Ман ла йаргъам ла йургъам» деп. Маънасы: «Халкъгъа рагъму этмейген гишиге Аллагъу Таала рагъму этмес» деген сёз.

Бир гиши бир байны ягъында къуллукъ эте буса, агъар тийишли гъюрмет этмеге герек. Ол оьзюнден сорамагъан сонг, «бу булай яхшы тюгюл, ол алай болмагъа герек» деп, тарыкъсыз сёзлер сейлемеге ярамас. Оьзюню ишин юрютмеге оьзюню къоймагъа герек. Гёрсетген ишни къоюп, гёрсетмегенин этмеге ярамас. Агъар хыянат болмагъа ярамас. Оьзюню малындан артыкъ аявлап сакъламагъа герек.

Бир ярым капеклик зат болса да, аны пурч этмеге ярамас. Ону сёзлерин халкъгъа айтып, халкъныкин агъар айтып юрюмеге ярамас.

Гъасили, оьзюне къуллукъ бергенге гъюрмет де этип, гёрсетген къуллукъгъа да тамам этип, гъар ягъындан да сав-саламат турмагъа герек.

Бир-бир гишилер айталар: «Малы артыкъ болгъан учун, гишиге гъюрмет этмеге тарыкъ тюгюл, ярамас» деп. Амма иш алай тюгюл. Озокъда, малы бар деп, чёп тарыкъсыз гишилеге гъюрмет этмеге, алагъа ялынмагъа тарыкъ тюгюл, ол ярамас. Агъар – тамаъкарлыкъ деп айтыла. Тамаъкарлыкъ шариятта да, адатта да эрши иш. Амма бир гиши бир-бир гишини ягъында къуллукъ этген сонг, агъар гъажатлы да болгъан сонг, агъар гъюрмет де этмеге тарыкъ, аны ягъында тарыкъсыз сёзден, тарыкъсыз ишден таза турмагъа герек.

Фарагъа ал-му’аллиф Мутъаммад ал-Къарахи (Дибируф) мин талиф гъазал китаб фи 25 мин шагъар ражаб мин санати 1333 фи балдат Темирханшура.

Ажам язъидан гъазирлеген – Гъасан Оразаев

Имам аль-Къазали юрекни сырларыны гъакъында

6 « Китайлыланы буса бир бояву да болмагъан, буса да олар оьзлени бары да заманын тамны ишып теп-тегиш этмек учун йиберген ва ону йыртыллайгъан даражагъа гелтирген. Пердени гёттергенде, византиялылар этген сурат китайлылар онгаргъан тамда гюзгюде йимик гёрюнюп, ачыкъ кюйде шавла бере. Византиялылар этген суратны гёзеллиги китайлылар онгаргъан тамда ойнайгъан шавланы гысабына артгъан.

Билимли адамлар византиялылагъа ошашлы – олар билимлеге ес болувну уьстюнде ишлей ва шоланы оьзлени юреклеринде топлашдыра. Сыйлы адамлар китайлылагъа ошай ва оьзлени юреклерин тазалав булан машгъул, ону шавла береген даражагъа гелгинче тазалай чы, гъакъыкъат ачыкъ кюйде ярыкъ бере ва шексиз кюйде беп-белгили бола.

Юрек гюзгю йимик зат экенин билигиз. Гъар юрек савлай алгъанда

гъакъыкъатны къабул этме пагъмулу. Тек гюзгю Аллагъыны ярыгъын гёрсетме болмасны беш себеби бар – оьсювню кемчилиги (мисал учун жагъил адамны ахырына ерли токъташып битмеген юрегинде йимик); ёлдан тайышгъан (Къудратны Есине тюшюнювге къаст этмейген яхшы ва тынглавлу адамны юреги, ва ону юреги таза буса да, о Аллагъыны ярыгъын къабул этмей); ёлну билмейгенлик; Къудратны Еси Аллагъы тынглавсузлукъдан юрегин, тот басгъан яда авлиялыкъ къуршагъан адам. Ахырда да, юрекни де, Аллагъыны да арасында перде бола.

Шоллукъда, юрек Аллагъыны ярыгъын къабул этме болсун учун гъакъылбалыкъ болувгъа, Къудратны Есине ювукъ болувгъа, гъакъ гертги ёл булан юрювге, Къудратны Есине таби болувгъа ва дюньялыкъ ишлеге гъашыкъ болувдан юрекни тазалавну ва Къудратны Есин эсге алывну ёлу булан пердени гёттеривге гъазир болма герек.

Билигиз, иманны уьч даражасы бар. Лап тебен даража – сокъур имитация (ошатып этив). Масала, эгер кимесе бирев сизге бир адам уьйню ичинде дегенде, сиз шо тюз экенге инана бусагъыз. Экинчи даража – логика якъдан токъташыв. Эгер сиз адамны уьйден чалынагъан авазын эшитсегиз, сиз шо тюз деген гъасилге гелесиз. Ва оьр даража – шо сынавгъа къорчуленген билим. Эгер сиз уьйню ичиндеги адамны оьз гёзлеригиз булан гёре бусагъыз, шо тюз экенге оьзюгюз токъ-

ташасыз янгыз лап таза юреклер шо даражагъа етишме ва Аллагъыны ярыгъын ачыкъ кюйде гёрме болур....

– Айрылган сонг, кьайтарып шо адамгьа эрге чыкьмагьа яраймы?

– Айрылган сонг, шо адамгьа янгьдан эрге чыкьмагьа бола, тек шо учун бир-бир шартлар болмагьа тарыкь. Эгер айрылып сёзлер, салыв уьч керен айтылган буса яда уьчевю де бир-че айтылган буса, шо адамгьа янгьдан эрге бармакь учун, ол тиштайпа башгьа гишиге эрге чыкьмагьа, ювукь-лукь этмеге тарыкь. Сонг олар айрылса яда эри гечинсе, тарыкьлы заман гетип (идда деп айтыла – уьч ай он гюн), шо кьатын алдагьы эрине янгьдан кьошулмагьа бола. Амма ай-

рылып, салыв бир яда эки керен этилген буса, эр-кьатынгьа кьошулмакь учун, эри ону гери кьайтарса таманлыкь эте. Шолай, бир яда эки керен айырып сёзлер айтылганда, идда да оьтмеген буса, янгьдан кьошулмакь учун гебин кьыйып этилмеге борч тюгюл. Эгер де айрылып сёзлер бир яда эки керен айтылып, идданы заманы да чыкьган буса, эр-кьатынгьа кьайтарып кьошулмакь учун гебин кьыйыпны бары да адатларын янгьдан толу кюйде этмеге тарыкь.

– Йыламакь гюнагь санала деп эшитген эдим. Шо тюзмю?

– Йыламакь гюнагь тюгюл, неге десе Аллагьны Элчиси ﷺ оьзю де, асгьабалар да Аллагьдан кьоркьуп да, тас этивлени ва айрывланы аччылыгындан да йылайган гезиклер болган. Пайхаммар ﷺ анасыны кьабуруну уьстуне гелгенде гёзьяш текген болган, онда болганлар

да шо заман йылагьанлар. Амма агь уруп йыламакь, оьпкелевлер этип сарнамакь, кьычырмакь Ислам дин булан гертиден де гери урула. Неге тюгюл бары да болагьан ишлер Аллагьны ихтиярына гёре болагьан саялы, Есибиз йиберген негер де чыдамлыкь этип болмагьа тарыкь.

– Земзем сув булан дарманны ичмеге яраймы? Ону кьайнагып чай этмеге яратыламы?

– Земзем сув таза сувлардан. Ону булан дарман ичмеге ва кьайнагып чай этмеге гери урулмай.

Амма шо ишлени оьзге сувлар булан этсе яхшы болур, земзем сувну буса башгьа кюйде кьошлап.

– Эри учун кьатынгьа ягьынмагьа яраймы?

– Эрини ярамакь учун кьатынгьа ягьынмагьа ярай, сюннет де дюр. Амма оьзгелеге

ярамакь учун яда эрге бармагьан, бойдакь тиштайпалагьа ягьынмагьа ярамай.

– Инимни кьатынына тийсе, намазым бузуламы?

– Бузула, неге тюгюл инисини-агьасыны кьатыны магьрам деп саналагьанланы арасына гирмей. Магьрам деп айтыла ювукь кьардашлар, олар булан уьйленмек гери урула ва шоланы арасына эргиши учун анасы, улланасы,

егечиси, кьызардашы, кьызы, авлетини кьызы гире. Олагьа тийсе эргини намаз жувунгьаны бузулмай, кьалгьан гезиклерде буса, бизин мазгьапгьа гёре намаз жувунгьаны бузула, эгер кьаркьарасыны гёнюне тийсе.

– Эргишиге айлана якьда оьзге эргишилер ёкь буса, кьатынгишини артындан жамият намаз кьылмагьа яраймы?

– Жамият намаз эргишилер учун жамият борчлардан санала (фарз кифаят). Амма эргишиге жамият намазда кьатынгишини артына тюшюп намаз кьылмакь гери урула. Ону намазы саналмай. Шолай гезикде ол эргиши намазда оьзю имам болуп турмагьа герек эди.

«Мутниюль Мухтадж» деген китапдан булай гесекни гелтирейик: «...

эргиши кьатынгишини артындан намаз кьылса, шо тюз болмай». Мугьаммат Пайхаммар ﷺ шо гьакьда булай айтган: «Кьатынгиши эргишини алдында имам болуп турмасын» (ибн Мажжагь етишдирген). «Эгер де эргиши, деп эсине гелип, билмей кьатынгишини артындан намаз кьылган эргиши, шо намазын янгьдан кьылмагьа герек» («Фатхуль Муин»).

**Аявлу охувчулар,
"Мобильный байлав-
лукь" деген рубрика-
бызгьа SMS-лер геле.
Тюпде шоланы бере-
биз. Шолагьа сиз де
язмагьа боласыз.
Бизин номерибиз:
8928-800-01-97**

– Пайхаммаргьа ﷺ бакьган сюювню нечик артдырмагьа бола?

– Пайхаммаргьа ﷺ бакьган сюювню артдырмакь ва беклешдирмек учун тебенде айтлагьанланы юрютовден тайышмагьыз:

– асгьабалар ону яшавуну гьакьында айтган сёзлеге, ону кьылыкьларыны ва хасиятларыны, олар Пайхаммарны ﷺ сюеген кюйге агьамият беригиз;

– Пайхаммарны ﷺ яшавун терен билген, ахтарган алимлини ону гьакьындагы к и т а п л а р ы н охугьуз, Аллагьны Элчиси ﷺ этген ишлени этмеге кьарагьыз, ондан уьлгю алыгьыз;

– Пайхаммарны ﷺ гьадислерин охугьуз, гёнгюнден билмеге кьа-

рагьыз, шоларда айтылагьан кюйге гёре юрюмеге кьасткьылыгьыз;

– ону сюннетине гёре юрюмеге тарыкь, шо ёлда болмагьа кьасткьылмакь ва яшавубузда ол этген-этгенни ва айтгангьа гёре юрюмек, этмеге кьарамакь – сюннетни татывун билмеге кёмек этер, кьаркьарабызны жанлашдыражакь, юреклерибизни тазалажакь ва гьакьыкьатгьа гелтирежек;

– Пайхаммаргьа ﷺ болган чакьы кёп салават салыв, гече де, гюн де ону эсгерив, юрекде сакьлав огьар бакьган сюювню болдурар ва артырап.

– Бир ерде охугьан кюйде, намаз кьылма башлайганда биринчи такбирни оьзюнг эшитеген кюйде айтмагьа тарыкь, дагьы ёгьесе намаз кьабул этилмей. Бир айны узагьында мен шо биринчи такбирни ичимден охуй эдим, гьали шо намазланы тёлеп кьылмагьа герекменми?

– Пайхаммар ﷺ булай айтган: «Намазны ачгьычы – намаз жувунув, намазгьа гиришив – такбир, намазны тамамланьву – салам» (Абу Давут, Тирмизи етишдирген).

Намазны шартларыны бирисине гиришив такбир санала («Аллагьу Акбар!»), шону оьзюнг эшитеген кюйде айтмагьа тарыкь. Шо кюйде «Аль-Фатигьа» сураны да, ахырынчы «Ат-тагьийятны» да, биринчи саламны да охумагьа тарыкь («Фатхуль Муин»).

Имам Шафиини мазгьабына гёре, биринчи такбирни ичинден айтмакь таманлыкь этмей – намаз саналмай.

Имам Абу Ханифаны

мазгьабына гёре де биринчи такбирни адам оьзю эшитеген кюйде айтмагьа тарыкь («Аллубаб фи шархиль китаб», «Маракиль фалах»).

Оьрде эсгерилген шартлагьа гёре, бир айны узагьында намазгьа гиришегенде биринчи такбирни ичинден охугьан гиши бары да намазларын янгьдан кьылмагьа тарыкьлы болур. Амма шо янгьлышны йиберген адам алимлери, тийишли китаплар ва сорамагьа болардай гиши ёкь ерде яшай буса, огьар ва динни янги кьабул этгенлеге енгиллик болдурула. Демек, шо намазланы тёлеп кьылмагьа тарыкь болмас.

Рузнама

Март

Гюнлер	Эртенги	Гюнтувув	Тюш	Экинни яссы	Ахшам	Яссы
1	05:51	07:24	13:04	16:08	18:40	20:10
2	05:49	07:23	13:04	16:09	18:41	20:11
4	05:46	07:19	13:03	16:11	18:44	20:14
6	05:42	07:16	13:03	16:12	18:46	20:16
8	05:39	07:13	13:02	16:14	18:49	20:19
10	05:35	07:09	13:02	16:15	18:51	20:21
12	05:32	07:06	13:01	16:17	18:54	20:24
14	05:28	07:02	13:01	16:18	18:56	20:26
16	05:25	06:59	13:00	16:20	18:58	20:28
18	05:21	06:55	13:00	16:21	19:01	20:31
20	05:17	06:52	12:59	16:22	19:03	20:33
22	05:13	06:48	12:58	16:24	19:05	20:35
24	05:09	06:45	12:58	16:25	19:08	20:38
26	05:05	06:41	12:57	16:26	19:10	20:40
28	05:01	06:38	12:57	16:27	19:13	20:43
30	04:57	06:34	12:56	16:28	19:15	20:45